

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Americae tertia pars, Memorabilem provinciae Brasiliae
historiam continens**

Staden, Hans

Léry, Jean de

Francofurti ad Moenum, 1592

Historiae Brasilianae Ioannis Stadij Hefsi - Liber secundus

urn:nbn:de:bsz:31-88707

HISTORIÆ
 Brasilianæ Ioannis Stadij Hefsi

LIBER SECVNDVS,

Continens succinctam quidem, sed sive dignam Expositionem de rebus & moribus TVPPIN IMBARVM, quorum Regio in AMERICA, sub vicesimo quarto gradu ultra Equatorem versus Antarcticum sita est, illi plage contigua, ex qua Fluvius de Ienero à Lusitanis cognominatus in Oceanum influit. Apud quos nouem fere mensium spatium captiuus fuit.

CAPVT I.

De instituenda navigatione in eam America oram, quam flumen Isteronne Brasilianis, Lusitanis vero Rio de Ienero vocatum irrigat, & Tropico Capricorni, siue 24. gradui poli Antartici subiacet.

LYSSIBONA ciuitas est Lusitanorum, cuius eleuatio triginta nouem graduum ad Arctos: qui hinc soluunt petaturi prouinciam, quæ est ad flumen de Ienero in Brasilia Americæ, primum ad Insulas Canarias feruntur, quæ Hispanis parent, & quarum sex nomina hic recensentur, I. Gran Canaria. II. Lancerotta. III. Forte Ventura. IIII. il Ferro. V. la Palma. VI. Teneriffe. Hinc occurrunt Insulæ, quæ vocantur las Islas de Capo Verde, hoc est, Insulæ Capitis Viridis (Gorgones siue Hesperides olim dictæ) Id Caput siue Promontoriū in Æthiopia est, quæ à quibusdam Guineæ appellatione insignitur. Insulæ eæ, quas modo dixi, omnes sunt sub Tropico Cancri, & Regem Portugalliæ agnoscunt.

Illis relictis, in vasto hoc Oceano iter dirigendum est inter Austrum & Austroafricanum, versus Brasiliam, eaque navigatio sæpissime trium mensium aut plurium est, priusquam in Brasiliam deuenias. Superato ergo primum Tro-

pico Cancri, Æquator transmittendus est; quo retro acto, & Septentrionali plaga iam decursa, neutra Vrsarum, nec Helice, nec Cynosura vsquam apparet,

quibus polus noster Arcticus describitur. Post per ipsam Ecclipticam ad Tropi- cum Capricorni conscenditur. Vbi ergo trans brumale illud signum præterue- ritus fueris, solem iam ad Septentrionalem plagam conuersum circumagi in- clinato orbe conspicias. Æstus inter Tropicos est perpe- tuus: inter quos Brasilia ex parte iacet.

CAP.

Desitu Brasilia, quam ex parte ipsemet perlustrauit, & simul de habitu seu vestitu nationis Carios.

Brasilia per se ampla est Regio, multas Barbarorum nationes complectens, quæ inter se linguis variant. Varia ferarum genera nutrit. Ipsa conspectu est amœnissima: arbores enim perpetuo virent, nec fere vllam cum nostris similitudinem habent; homines nudi incedentes, obscenas corporis partes nullo integunt velamine.

Ea Regionis pars, quæ inter Tropicos posita est, nunquam adeo frigescit, vt cum autumno nostro conferenda sit. Altera vero, quæ vltra Capricorni signum extenditur, paulo rigidior est, vbi natio Carios habitat, quæ tergoribus ferarum commode sibi præparatis obuelatur. Mulieres eius nationis contextût ex Bombace indusia sine manicis, ad sacci formam vtrinque aperti, quibus se induunt, ea sua lingua Typpoy nuncupât. Sunt in ea regione fruges quædam, & arbores etiam frugiferae, quæ victum hominibus pariter & animâtibus præbent. Corporis color illis à Sole adustus est æquilius. Agiles sunt, & iusta membrorum proportione, vafri & malitiosi admodum, hostibus suis adeo infesti, vt extreme eos prosequantur, & captos deuorent. Regio ipsorum aliquot centena miliaria patet inter Septemtrionem & meridiem, quorû quidem vel quingenta ipse maris oras legens emensus sum, & pleraque etiam continentis eius loca perlustrauit.

CAPVT III.

De montibus eius Regionis eminentissimis, & de natione quadam Barbarorum in iisdem versante, quam Waygannates vocant.

Sunt montes in ea regione, qui intra tria miliaria, & alicubi longius, ad mare pertingunt. Ij paulatim confurgunt prope vicum Boiga de Todoslos Sanctos, quem construxerunt & incolunt Portugallenses. Secûdum littus maris plus vltra ducenta quatuor miliaria protenduntur illi montes, & sub vicissimum nonum gradum vltra Æquatorem, versus polum antarcticum desinunt. Quibusdam vero locis octo miliaria in latitudinem patent. Vltra illos est planities aperta: tum plurimi fontes ex illis scaturiunt; feras insuper educant in copia.

Natio quædam Barbarorum habitat in ipsis montibus, Wayganna dicta, quæ nullis certis sedibus fixa hæret, reliquorum more qui citra & vltra montes

trionali
apparet,

ad Tropi-
præterue-
cumagi

CAP.

incolunt, hæc etiam sola in ceteros omnes bella mouet, ac captos nullo discrimine deuorat, à singulis rursus paria expectans.

Feras per desertà venatur, quas ingeniose admodum iaculis configere nouit, tum multa alia in venatione habet compendia, utpote cassibus positis, & decipulis.

Vescitur melle etiam apum siluestrium, quod illic abundat.

Norunt adhæc ferarum voces & clamores, tum auum linguas & concentus ingeniose imitari, quo facilius illis imponant, & iaculis etiam consequantur.

Focum instruentes more reliquorum scintillas ex lignis collisis, seu sibi inuicem attritis eliciunt.

Carnes quibus vescuntur ut plurimum ad ignem torrent.

Libere autem per montes vna cum liberis & vxoribus vagantur.

Quando prope fines hostium castrametantur, tum sentes ac dumos circum casas detortos intexunt, ne de improviso obruantur ab hostibus, & ut tygres arceant. Adhæc spinas acutas circum tuguria figunt, Maraga eibe iu dictas, perinde ac nos murices: fit autem ab illis hoc præ metu hostium. Tota nocte viuum alunt ignem, quem illucescente die extinguunt, ne fumo proditi ab hostibus comprehendantur.

Comam alunt, & vngues non præcidunt, tum crepitacula illa Maraka pariter cum reliquis pro numinibus colunt, & paribus etiam potionibus & salutationibus indulgent. Præterea dentibus ferarum in secando vtuntur: lapideis etiam cuneis ad ligna cædenda vicem securis præbentibus, quales reliquis quoque nationibus in vsu fuerant, antequam cum nauibus commercia instituerent.

Nec raro ad hostes captandos progrediuntur, in insidiis post truncos seu arbores aridas prope hostium tuguria positas latitantes, donec illi ligna petitum veniant, & ita calles eorum incidant.

Sunt autem longe crudeliores in suos hostes, quam illi in ipsos, quippe qui sæpe viuos ex mero odio brachiis simul & cruribus detruncant: cum tamen ipsi à reliquis prius morte affecti in partes demum dissecentur.

CAP.

Tuppin Imbarum, quorum captiuus fui, Regio à quibus nationibus cinctâ sit.

TVppin Imbæ ad mare habitant, ante montes illos supra commemoratos, & post eosdem eorum Regio ad 60. miliaria patet. Ex ipsis montibus promanat fluuius, cuius ripam ex altera parte tenent, eius nomen est Paracibe. Quà ad mare habitant, plaga ea ad 28. miliaria secundum littus extenditur. Undique autem ab hostibus premuntur. A Septentrione imminet ipsis, quos Weittaka appellant, ad meridiem Tuppin Ikinsij, in interiore regione Karayæ. In montibus autem ipsis Waygannas, insuper & Markayates inter ipsos habitantes, & quidem infestissimos habent, à quibus posterioribus maxime affliguntur. Reliquæ nationes inter se ipsas etiam dissident, & bella inuicem gerunt, & quos vtrinque ceperint, eos deuorant.

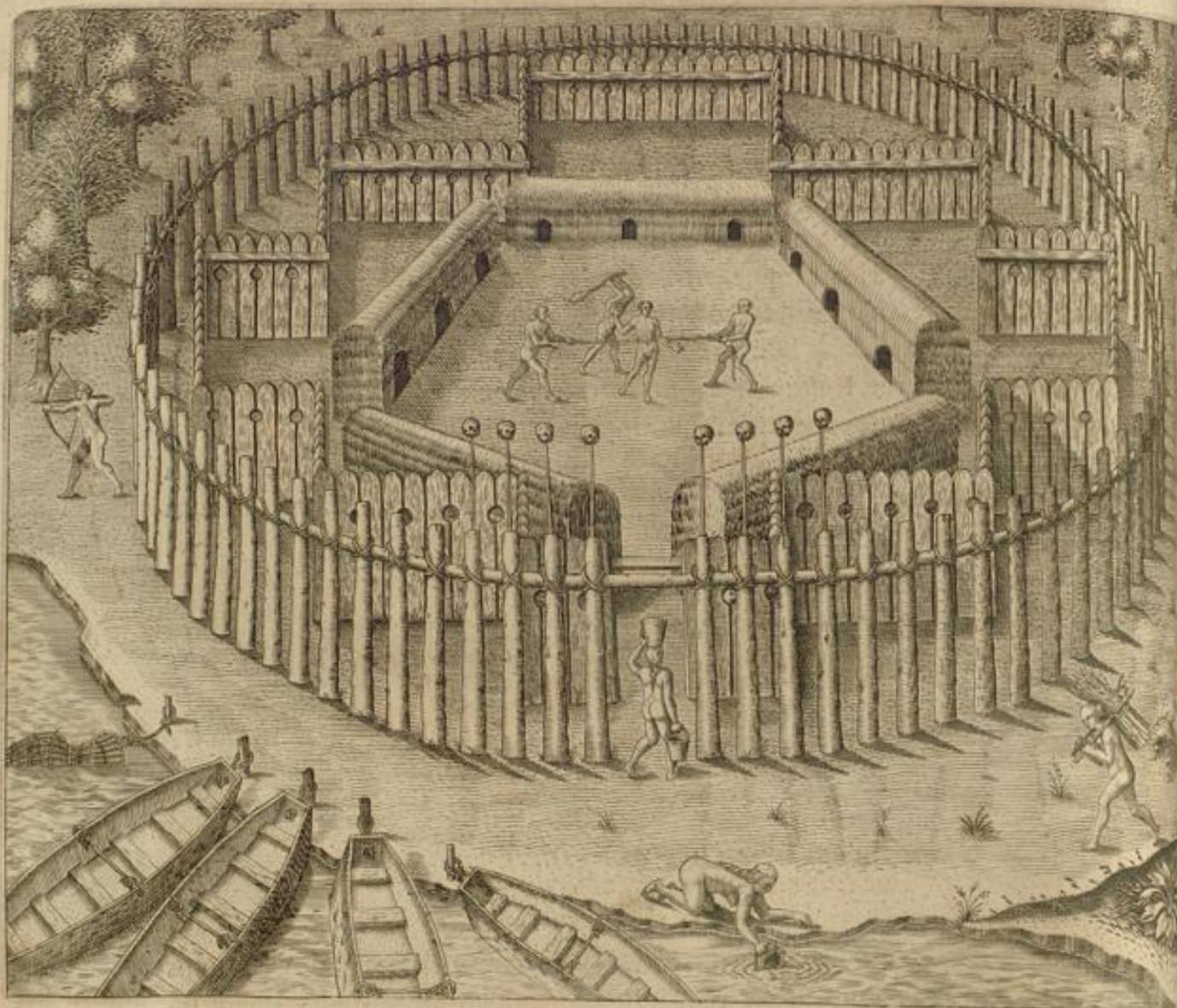
Ædificant plerunque prope siluas & flumina, vt feras, pisces, & ligna in promptu habeant. Vbi locum aliquem deuastarunt, commutant eum cum alio.

Tuguriorum forma, & quo genere valli, ipsorum viciniantur.

SI tuguria quædam construere in animo habent, tum Regulus conuocat vel 40. familias: conueniunt tam viri, quam femina, quotquot haberi possunt, qui vt plurimum omnes inter se cognati sunt. Tum casam cõstruunt, quæ in latum quatuordecim pedes, in longum autem centum quinquaginta patet, prout plures eam inhabitauerint: in altum autem duas circiter orgyias assurgit. Lacunar conuexum est, in formam cellæ vinariæ, quod ramis palmarum solide insternunt, vt imbres arceat. Casa ipsa nullo interstitio distincta est, nec sunt in ea conclauia: quodque par, vir videlicet cum femina locum peculiarem occupant, ex vno latere ad duodecim pedes latum; ex altero similiter fit ab aliis, donec totum tugurium compleatur: singulæ autem familiæ suum peculiarem focum habent. Regulus eius tugurij in medio locum occupat. Casæ ipsæ pleræque omnes tribus duntaxat foribus seu ostiis patent, ad vtramq; videlicet extremitatem & in medio: sunt autem humiliores quam

vt erecti ingredi possint. Raro vicum videas, qui vltra septem eiusmodi casas
contineat, in quarum medio area est, immolandis captiuis destinata.

Muniunt tuguria ad hunc modum: includunt ea circumcirca palmarum
truncis sesqui orgyiam, siue nouem pedes altis, per medium fissis, & ex ordine
erectis, ac satis arcte coniunctis, ne qua fissura sagittę transitum præbeat. Ipsi
autem foramina minuta aperiant, per quæ spicula sua dispergant. Tum vero
circa hanc munitionem crates circumstruunt, ex præaltis & robustis palis fa-
ctas, nõ tamen adeo arcte compactas, nec etiam adeo laxas, vt quis per rum-
pere possit subducto corpore. Quibusdam moris est capita oc-
cisorum & deuoratorum illis præfigere in ipso
introitu tuguriorum.

CAP.

De modo ignem eliciendi.

Ignis illis nascuntur, quæ vocant Vrakuciba, illa exiccant, de-
hinc duo ex illis digiti vnus crassitudinem æquantia inuicem
terunt, ex quo attritu puluis deraditur, qui calore attritorum
lignorum inflammatur, atque hoc modo focum instruunt.

De stratis quibus noctu incubant.

Noctu indormiunt reti ex Gossipio contexto (Inni vocant) &
ad duos palos supra terram religato. Focus autem tota nocte
collucet, nec facile in tenebris tuguria egrediuntur, vt nature
opus reddant, nisi ignem prælucentem habeant; adeo Dæ-
monium, Ingange ipsorum lingua dictum, exhorrent, quod
sæpius ipsis obuium conspiciunt.

*Quam sint exercitati in feris ac piscibus iaculis
configendis.*

Sive nemora petant, siue flumina, vbiuis arcu ac sagittis instru-
cti incedunt. In siluis obuerrantes, oculos sursum in arborum
cacumina perpetuo figunt, si quas ex maiorum auium gene-
re conspiciant, vel Cercopithecocos, aut alia animalcula, quæ in
arboribus versari solita. Vbi quid deprehenderint, eo vsque
sectantur, donec prædam nanciscantur, raro admodum vacui
domum reuertentes, si venatum exeant. Pisces non minus solerter inuestigant
in ipso littore: visu enim acuto præditi sunt. Vbi quem natantem viderint, eum
iaculis figunt, vix vnquam aberrantes. Fixum autem natando quam primum
consequuntur. Sunt quidam maiores pisces, qui vbi vulnus senserint, fundum
petant. Illos ipsos etiam, sese sub aquas mergentes, vel ad sex orgyas in profun-
dum sequuntur, & captos protrahunt.

Sunt & illis reticula, contexta ex filo detracto è foliis quibusdam oblongis
& acutis, ipsorum lingua Tockaun vocatis: quo reti si piscari instituunt, con-
ueniunt aliquot, quisque suum affert, ingrediuntur mare, quæ vnda alta non
est, & reticula ea in circum componunt, tum alii orbem eum ingrediuntur, &

aquas ictibus verberant, quo facto, pisces profundum petere volentes, in retia incidunt. Qui plures ceperint, diuidunt eos cum reliquis.

Sæpenumero & illi, qui longe à mari absunt, aduentantes pisces eiusmodi in magna copia capiunt, & ad ignem torrefactos cõtundunt in farinam, quam probe exiccant, vt ætatem ferre possit, sic præparatam domum auerunt, & cum farina radicum mixtam comedunt: sin pisces torridos auerent, corrumpentur illi ante iustum tempus, vtpote qui sale macerati non sunt. Adhæc farina arctius conuasatur, quam pisces integri, licet aridi.

C A P V T I X.

De statura, & habitu corporis eius gentis.

Ens est concinna & iusta corporis proportionem prædita, in vtroque sexu, nec differt à nostris hominibus, nisi quod à sole adulti colore sint aquilino, quippe qui nudi incedant, cuiuscunque vel ætatis vel sexus demum fuerint, nec ipsa verenda aliquo modo contegant. Deformant autem se ipsos coloribus ascititiis. Barbam non alunt, sed pilos radicitus euellunt, quotiescunque succrescunt. Perforant etiam labia, & auriculas, quibus lapillos appendunt in ornatum scilicet corporis. Adhæc varie se plumis exornant.

C A P V T X.

De instrumentis, quibus in secando & findendo vtuntur, ijs videlicet in locis, in que cultri, secures & forfices non perferuntur.

Riusquam naues in eas oras appellerent, & nunc quoque quibusdam in locis, quo nullæ vehuntur, quoddam genus lapidis colore veneto aut cæruleo saturo in modum cunei formant, tum partem latiore obtuso modo acuunt: is spitamæ longitudinem habet, palmæ autem latitudinem, & duorum digitorum crassitiem; variant autem magnitudine: hinc lignum aliquod summa parte inflectunt in angulum, cui lapidem inserunt, & vimine alstrictum innodant.

Eadem forma est ferreis illis cuneis, quos à Christianis quandoque accipiunt. Sed nunc manubria aliter formant: foramen enim in summo conficiunt, cui lapidem inserunt, & quiduis pro libitu ita secant.

Pars dentes aprugnos in medio acuunt, quos ligno duplici includunt, & sagittas ac arcus suos illis radunt, tamque glabras & rotundas reddunt, ac si torno læuigata ac perpolita essent.

Est & aliud dentis genus in vsu, animantis cuiusdam, Pacca illis vocati: illum in apice acuunt, & si sanguis intercus ipsis molestus est, locum scabunt eo, donec sanguinem eliciant, vt quandam sacificationis rationem referat.

C A P.

*De pane quo vescuntur, & de nominibus frugum, item de sa-
tione & preparatione eorum in usum & victum
quotidianum.*

Arborescunt in locis incidunt, quò plantationem suam instituere constituerunt, incisas relinquunt ad menses tres, donec exiccantur, hinc igne supposito eas comburunt, & plantant radices medio inter truncos spatio, quibus vescuntur: ex nomine Mandiocæ vocantur, & nascuntur instar fruticis sex pedum alti, singuli tres radices proferunt. Quando succreuerunt, euellunt fruticem, & radices decerpunt: caulis autem ramulos abruptos terræ defigunt, ij radices agunt; quæ semestri spacio succrescentes, vsui rursus esse possunt. Preparantur autem tribus potissimum modis. Primus est, vt super lapidem cõtrita in minutissima frustula cõminuantur: & succus exprimatur, quod fit instrumẽto ex foliis ramorum palmæ parato, cui nomen est Tippiti: expressæ siccantur, post per cribrum transmittuntur, ex farina autem illa liba pinsitãt. Instrumentum illud, in quo farinam torrent & pinsunt, ex luto figulino confectum est, formã patinæ capacioris.

Alter modus est, quando radices recentes in aqua macerant, donec putrescant, putrefactas in fumum suspendunt, donec exiccantur: aridas eiusmodi radices vocant Keinrima, & multo durant tempore. vbi in vsum adhibere eas cogitant, in mortario ligneo contundunt: ea farina tam pura tamque candida euadit, vt triticæ non cedat, hinc liba pinsitant, quorum nomen est Byyw.

Tertius modus est, cum accipiunt probe putrefactas Mandiocas, antequam exiccantur, & illis aridam farinam, & aliam adhuc recentem commiscant, mixtam post desiccant, quæ integrum annum incorrupta seruatur, & perinde est efficax: hæc ad eum modum preparata, vocatur illis V.Y.than.

Sunt & aliæ rationes farinam conficiendi, ex carnibus videlicet & piscibus paratam, & quidem hoc pacto: Carnes vel pisces super ignem in fumo & flamma assatos penitus indurant; hinc frustulatim carptos denuo super igne in vase seu sartagine vstulant & torrefaciunt. Vasa ea in hos vsus cocta sunt, & Ynepaun illis dicuntur, post in mortario ligneo minutissime teruntur & cribrantur.

Atque ita farina efficitur, quæ diu asseruatur: nec enim vel pisces vel carnes vllas sale condire apud eos moris est. Hanc autem farinam

cum altera ex radicibus mixtam comedunt, nec

omnino ingrati saporis

est.

De modo coquendi cibos, & de nouo quodam salis genere.

Lexque ex illis nationes sale non vescuntur: erant tamen quidam inter eos qui me ceperant, sali assueti, edocti id à Gallis, quorum commercio fruuntur. Insuper commemorabant, esse nationem sibi vicinam, Karaya nomine, quae ex palmis salem conficeret in condimentum ciborum, verum qui eo liberalius uterentur vitae esse breuioris. Illud autem eo modo parant, quo & ipse parari vidi, & in parando ipso iuui. Palmam praegrandem incidunt, quam scindunt minutim, hinc struem ex lignis aridis conficiunt, cui palmae segmina superimponunt, & omnia simul ignibus subiectis cremant: hinc ex cineribus illis lixiuium parant, quod coctum cogitur, & sal illud producit. Ego quidem nitrum esse arbitrabar, sed ignis exploratione secus se rem habere deprehendi, sal sapiebat, & colore erat cinereo.

Quicquid coquant, siue carnes siue pisces fuerint, ut plurimum pipere viridi condiunt: ubi coctio fere consummata est, ex iure depromunt, & in liquida pulstem redigunt (Mingau eam vocant) quam ex cucurbitis, quibus pro vasis utuntur, sorbent.

Si vel carnes vel pisces coquant, quos aliquandiu durare cupiunt, eos supra focum ad 4. spitamas eleuatos in cratibus ligneis deponunt, tum ignem satis luculentum instruunt, atque fumo flammisque vstulant, donec humor omnis deficiat. mensis autem eiusmodi carnes non nisi bullitione recoctas apponunt, quas illi sua lingua Mockacin vocant.

C A P V T XIII.

De Magistratu, & legibus siue iure ipsorum.

Vllis legibus, nec iure fere vllò reguntur: singula tuguria suos habent Praefectos, quos illi Regulos vocant: quotquot autem praesunt, eodem sanguine fere omnes prognati sunt, & pares magistratus obtinent, quicquid alii sentiant. Fieri tamen potest, ut alter in bellis sit exercitior, ac proinde maioris existimationis habeatur, & reliquis in expeditionibus praeferratur, qualis supra memoratus Konyan ille Bebe. praeter id sane nullas alias peculiare constitutiones inter ipsos deprehendi; nisi quod iuniores in omnibus, quae consuetudo ipsorum probauit, senioribus prompte obsequantur, & morigeri sint.

Si inter ipsos homicidium vel ex telo, vel alio modo eueniat, consanguinei eius qui caesus est, ad supplicium de homicida sumendum parati sunt, quam id raro admodum vsu veniat.

Præterea

Præterea omnes Primario cuidam sui tugurii parent:is si cui quid mandat, animo prompto id conficitur, nec minis aut vi vlla opus est: sunt enim per se parati & expediti.

CAPVT XIII.

Quomodo olla & vasa fornacibus excoquantur, quorum apud ipsos vsus est.

Mulieres vasa, quæ in vsu habent, hoc modo præparant: Lutum figulinum subigunt, donec tractabile reddatur, hinc vasa diuersa pro libitu instituunt, quæ ad tempus in aere siccant, & lineis versicoloribus ductis affabre distinguunt. Vbi illa iam ignibus excoquere volunt, in uersa lapidibus imponunt, & circumquaque siccos arborum cortices struunt, ignemque supponunt: quo tandem modo excoquantur, & tam candentia, quam in quouis fornace, fiunt.

CAPVT XV.

De modo preparandi potiones, quibus inebriantur, & de moribus inter comptandum receptis.

As potiones hac ratione apparant mulieres. Radices Mandiocas in ollis satis capacibus decoquunt, coctas in aliud vas siue patellam infundunt, donec deferbuerint: tepefactis puellas & virgines admouent, quæ ore eas masticant, masticatas in peculiare poculum reponunt.

Vbi omnes ad eum modum dentibus comminutæ fuerint, refundunt eas in priores ollas, quas aqua ad summum complent, ignemque admouent, donec incipiant bullire.

Hinc peculiaria vasa in promptu habent, quæ ad medietatem in terram defossa sunt: ea his potionibus asseruandis parata sunt, non secus ac nostra dolia vinaria seu cereuisiaria. In ea decoctiones illas infundunt, & probe obturant: per biduum ita relictæ fermentantur, & inde maioris fit efficaciam atque generosioris ea potio; & cum sit crassioris substantiæ probe nutrit. Hac se genialiter reficiunt, atque etiam inebriantur.

Singula mapalia suum potum præparant. Cum ergo eiusdem vici incolæ genio indulgere cõstitutum habent, quod fere semel in mense accidit, primum omnes in vnum tugurium congregantur, & illius potum omnem exhauriunt. Hinc ordine similiter ad alia procedunt, donec potum vniuersum per omnia tuguria euacuarint.

Præterea

Quando compotant, confidunt circum vasa, alii titiones pro sellis habent, alii nudo pavimento insternuntur, tum mulieres ex ordine illis decenter potum præbent, pars stantes concinunt, pars choreas circum vasa instituunt. Vesicam exoneraturi in eodem quo confedere vel constitere loco urinam reddunt.

Compotationes per totam noctem continuantur: nonnunquam inter titiones disiectos saltant, clamores inconditos tollunt, & buccinas inflant. Inebriati mire tumultuantur, & horrendos clamores ac vociferationes edunt. Raro inter se dissidentes videas, aut rixas vel iurgia sibi mouentes. Optime autem inter ipsos conuenit, & fauore mutuo inuicem certant, ita vt si cui plus escæ suppetat, ille cum reliquis prompte communicet.

CAP.

CAPVT XVI.

De cultu seu ornatu virili, deque coloribus adscititijs eorum, tum qualia sibi nomina imponant.

Radunt verticem, & coronam ex capillis circumquaque relinquunt, more monachorum. Sæpe illos interrogavi, vnde formam eam tondendi acceperint: Illi autem responderunt, obseruasse eam maiores suos olim in viro, cui nomen fuerit Meire humane, qui multa miracula inter ipsos ediderit. Sunt qui contendunt, eum vel Prophetam, vel ex Apostolis aliquem fuisse.

Interrogati quo instrumeto vsi fuerint in tondendis capillis, antequam forfices à nauigantibus acceperint, retulerunt id lapideo cunco fieri solitum fuisse, cui aliud quiddam supposuerint, in quo crines collisos, contractosque feriendo decurtarint: verticem autem fragmento lapilli cuiusdam pellucidi rasisse, cuius adhuc in tonsoria multus apud ipsos vsus est.

Porro ex penis rubeis consarcinatum habent redimiculum, quod Kannittare illis dicitur: id circum caput religant.

In labiis inferioribus foramen satis amplum retinent, quod in pueritia adhuc conformant, acuminato osse seu apice cornu ceruini labia terebrantes, & vulnere lapillum aut lignum inferentes, & vnguentis solitis inungentes.

Illud foramen postmodum non consolidatur. post vbi adoleuerint, vt armis iam habiles esse credantur, ampliant illud, & lapillum viridem mediocris magnitudinis illi inferunt. Pars concisior intrat labia, quæ crassior est foras appendit. Inferiora labia omnes habent pendula, ex pondere lapidis affixi. Similiter lapillum in vtraque maxilla gestant, sed minorem.

Sunt qui ex cristallo lapillos eos conficiant, & forma quidem oblonga.

Est & aliud illis ornamenti genus, ex cochlearum marinarum Matte pue vocatarum, testis conformatum, instar Lunæ semiplenæ cæcidum, quod à collo appendunt, & Bogessy appellant.

Tum sphaerulas ex marinis cochleis operose & multo labore adornant, culmi crassitudine, quas ordine iunctas, pari modo à collo suspendunt.

Brachijs etiam plumaceas cristas imponunt, tum cutem nigro colore distingunt, pennasque nigras ac rubras alternas corpori agglutinant, cum viscosa quadam materia, quæ ex arboribus profluit, quam corporis partibus plumis decorandis illinunt, vnde pennæ appositæ tenaciter adhærescunt. Tum brachia

P

s habent,
enter po-
unt. Ve-
nam red-

quam inter
stant. Ine-
dunt. Ra-
time au-
ita

CAP-

ipsa alternis coloribus variant, hoc rubro, illud nigro colore inficientes: idem faciunt in cruribus & reliquo corpore.

Aliud insuper habent gestamen ex Struthiocameli pennis compositum, rotundum, & amplum, hoc supra nates post tergum religant, cum belligeratum in hostes exeunt, aut festiuitatem aliquam celebrant: Enduap nomen illi est.

Nomina propria cum feris ac beluis communia habent, nec vno aliquo solo gaudent, sed plura sibi imponunt, ea tamē differentia. Recens natis vnum aliquod singulare additur, illud tandiu retinent, donec bello & hostibus occidendis idonei sint: quo ergo quis plures hostes internecioni dederit, eo nomina sibi numerosiora facit.

C A P V T X V I I.

Mundus muliebris.

Mulieres faciei & vniuerso corpori fucum coloribus inducunt, eodem quo viri modo, sed hæc comam alunt, quemadmodum nostræ mulieres, quo ornatu solo fere gaudent, præterquam quod auriculas perforatas habeant, ex quib. suspendunt quoddam Clenodii genus, illis Nambibeia dictum, spitamæ longitudine, ex marimis illis cochleis, Matte pue dictis, efformatum:

Nomina muliebria ab auibus, piscibus, & arborum fructibus desumpta sunt, & quæque sibi peculiare à primis incunabulis sortitur atque retinet, sed adultæ, pro numero mancipiorum quæ mariti occiderint, ea multiplicant.

Pediculis sibi mutuo caput purgantes, eos comedunt: si causam rogatæ, respondent, cum in capitibus ipsorum victum quaritent, pro hostibus haberi, & proinde id supplicium in illos statui.

Non habent obstetrices ordinarias: quando pariunt, indiscrete accurrit quisque proximus, siue vir is fuerit, siue femina. Vidi ipse ante quattriduum vix enixas expedite obambulare.

Infantes suos baiulant supra dorsum, in fasciis quibusdam, ex Gossipio textis inuolutos, & ita onustæ nihilo segnius laboribus funguntur:

infantes autem somnum placide interim capiunt, & satis se commode habent, quantumcunq; sanè quassentur, & interturbentur.

C A P.

De ritu imponendi prima infantibus nomina.

Xor alterius heri mei, qui me ceperat, enixa est filium. paucis diebus post partum recens editum, cōuocat eos, qui proximi illi à latere erant in eodem tabernaculo, consultant quid nominis nato recens puerulo imponendum videatur, quod & virile sit, & tremendum. Enumerant aduocati varia, quorum nullum patri arridebat. Tandem ipse cōstituit, à quatuor maioribus suis nomen mutuari, & id boni ominis esse affirmabat, quippe qui ab illis denominentur, feliciter & prospere succrescere, & sagaces fieri in capiendis hostium mancipiis. Tunc recenset ex ordine nomina illorum. Krimen erat primus; secundus Hermittan; tertius Koem; quartus memoria mihi excidit. Cum audirem nomen Koem, suspicabar fuisse Cham: verum Koem illorum lingua idem est, quod nostris, aurora. Ego qui præsens aderam, hortabar herum, vt retineret nomen Koem, vt qui vtique ex maioribus illis fuerit. Puer ergo natus vnum ex illis nominibus retinuit. Atque hæc est infantibus nomina indendi ratio, nullo Baptismo, nulla circumcissione adhibita.

CAPVT XIX.

*De vxoribus ducendis, & de conuersatione cum
ijsdem.*

Maiore ex parte vna aliqua vxore contenti sunt, non desunt tamen qui plures habeant. Quidam ex Regulis vel tredecim quatuordecimve superinducunt. Is cui vltimo dono cesseram, à quo Galli me redemerant, Abbati Bostange nomine, complures in coniugio habebat. Sed quam primam sibi iunxerat, suprema erat: qualibet in tugurio priuatū suum habebat conclauē, & peculiarem focum instruebat, adhæc proprios agros radicibus colebat. Versabatur autem Rex in illius cōtubernio, cum qua noctem traducturus esset, eadem ipsi cibum præbebat. Ipse autem ordine ad singulas procedebat.

Proles quas ex coniugio suscipiunt, masculi quidem vbi adoleuerint, venatui student, prædam quisque suæ offerit matri, quam ille percoquant, & reliquis communicant: optime autem inter vxores illas & coniuges conuenit.

Moris præterea est, vt si pertæsum alicuius vxoris sit, eam alteri dono offerat: de filiabus etiã & fororibus idem fit.

De Sponsalibus.

DEspondent filias adhuc puellas, & impuberes adultis, & iam viro maturis detondent capillos. Dorso peculiare quosdam rimas ac vulnera in scalpunt; de collo suspendunt dentes ferarum, donec capilli succrescant, & vulnera consolidentur, nihilominus notis seu vestigiis remanentibus, si quidem ita vulneri medicantur, ut signa nigricantia relinquuntur post curationem, quod maxime sibi illæ honori ducunt.

Finitis ceremoniis, sponso nuptam offerunt, ferme absque vllis solennitatibus. Coniuges se decenter & modeste in maritalibus gerunt, clam debitum sibi soluentes.

Vidi ego Præfectum quendam summo mane transeuntem per omnia turgura, & infantum crura acuta piscis dente affricantem, quo terrorem illis incuteret, & formidolosos efficeret, vbi à parentibus commonefierent imminentis monstri, si quando insolenter fletibus & ciulatibus indulgerent.

C A P V T XXI.

De bonis, facultatibus & diuitijs ipsorum.

Nihil negociantur, nec moneram vllam norunt. Thesaurus illis sunt auium pennæ, quo qui illis magis abundat, eo ditior censetur: tum qui ex labiis lapillos habet propendentes, inter locupletiores reputatur.

Quodque coniugii pars, suos agros proprios colit radicibus, vnde vitam sustentat.

C A P V T XXII.

De honoribus & dignitatibus inter ipsos.

HÆc præcipua & maxima inter ipsos est dignitas, quæ cõfertur illi qui plures hostium cepit & occidit. Receptum enim habent consuetudine, ut tot numero sibi quisque nomina adsciscat, quot hostes ipse à se captos propria manu confecerit. Illi ergo reliquis præferuntur, qui plura sibi nomina comparauerint.

De Numinibus sue Dijs in quos credunt.

Ructus quidam modo cucurbitæ apud illos nascitur,cauus, duorum sextariorum capax: per hunc, ab eius videlicet imo ad summum,figunt baculum,&in latere foramen ad oris formam incidūt, tum vero lapillos iniiciunt, qui moti strepitum seu sonum concitant. Tamaraka ab illis appellatur.

Hæc illorum numina solis viris propria sunt, quorum quisque suum peculiare retinet.

Sunt autem quidam inter illos mantici generis, qui cum nostris magis seu diuinatoribus conferri possunt: Paygi illis dicuntur, puto hægios dicere velle. Illi semel in anno totam regionem peragrantes singula tuguria visitant, dictitantes spiritum sibi familiarem ex remotis orbis partibus adfuisse, & potestatem concessisse, vt quotquot ipsi velint Tamaraka efficerent fatidica voce prædita, ac facultatem illis concederent consulentibus responsa dare, ac votorum compotes reddere.

Interea illi inter se certant studiis, & suo quisque tintinnabulo hoc beneficii impetrare festinat. Festum celebre apparant, computationibus, choreis, diuinationibus, variisque & miris ceremoniis indulgentes. Dehinc vates decernunt diem,& tugurium designant, in quod conueniant: illud expurgant, impedimenta remouent, mulieres puerosque arcent. Edicunt vates, vt quisque suum Tamaraka rubris pennis condecoratum secum in illud tugurium apportet, vbi vocis facultatem accipiat. Conueniunt in loco constituto, vates supremum locum occupant, & sua Tamaraka infigunt terræ, prope illa reliquorum quoque defiguntur, & quisque pro se vatibus dona offerunt, sagittas, pennas, & inaures, ne forte incauti vates ea negligant. Vbi iam omnes in vnum congregati sunt; vates quodlibet Tamaraka assumptum suffitu quodam ex herba, Petun illis dicta, lustrat. Inde ori illud suo admouet, concutit, ac talibus affatur, Nee Kora. Loquere ergo & vocem ede, si intus habitas. Hæc effatus gracili voce verba profert, quæ ægre auribus percipiuntur, vt dubites vtrum à Mago, an ab idolo edita sint: vulgus idoli retur, sed reuera Magi ipsius vox est. atque ita ordine cum singulis agitur. Persuasi itaque magnum suis idolis iam inesse numen, à Magis admonentur, vt bellum suscipiant, & hostes capiant, si quidem spiritus eos qui Tamaraka inhabitent, gestire carnibus mancipiorum exsaturari: quibus auctoribus expeditionem suscipiunt.

Postquam vates Paygi numen affluit omnibus illis crepitaculis, quisque suum suscipit, & dilecti filii nomine ipsi adblandiens repositorium componit vbi conferuetur, tum dapes illi apponit, & omnia vitæ necessari

nos à vero, Deo ab illis exposcit. Hæc ergo sunt illis numina, nec solliciti sunt de Deo conditore cæli ac terræ, sed cælum volui, & terram constare, antiquitus ita acceptum, & vsu inualuisse dicunt, neque de mundi primordiis accuratiorrem habent aliam notitiam.

Commemoratur tamen ab illis quoddam diluuium, quod omnes olim maiores illorum perdiderit præter paucos, qui partim scaphis elapsi, partim in arboribus salutem consuluerint. Suspicio autem quædam vestigia fatalis illius diluuii, quod in Genesi describitur, inter ipsos relicta esse.

Cum primum inter eos versarer, & intelligerem ex ipsis, quod responsa ab his Tamarakis peterent, diabolicas quasdam præstigias credebam: verum cum & ipse interesset Magorum ceremoniis, qui numè his communicare promittebant, intelligens dolum & imposturam, subducens me, mirabar tantam gentis cæcitatem.

C A P V T X X I I I I .

De mulieribus Manticis, & quibus ceremoniæ tales efficiantur.

Onueniunt primum in quoddam tugurium, deinde Magi omnes mulieres eius tugurij ordine suffitu lustrant: mulier autem ita lustrata, vocem quantum potest intendere, & subsultare cogitur, tum in orbem cursitat, donec in terram cõcidat, exanimatæ similis. Hinc vates insit, ecce iam expirauit, paulo post in vitam ego reducam eam. vbi ergo ad se rediit, pronunciat eam sagacem esse, & futuris prædicendis idoneam. Quare prælium iniri, & has mulieres de euentu eius consulunt.

Vxor heri mei, cui mañdandus eram oblatum, quadam nocte vaticinari cœpit, & sibi spiritum peregre oblatum adfuisse aiebat viro suo, qui certior esse velit de morte mea, & quærebat de claua, vbi illa lateret, cum qua mancipia obtruncant.

Vir eius respondebat in promptu esse eam, cetera etiam parata, nisi quod videatur sibi me non esse Portugallensem, sed Gallum potius.

Vbi desierat illa vaticinari, quæro ex ea, vt quid vitæ meæ adeo insidiaretur, cum hostis eorum non sim; an non vereatur, ne quid mali sibi adsciscat, si Deum meum iratum habeat. Illa me quietum esse iubet, siquidem spiritus illi peregre allati, certiores saltem de salute mea fieri velint.

Hæc ergo & aliæ complures eiusmodi ceremoniæ illis in vsu sunt.

CAP.

De materia & forma nauium quibus vehuntur.

Vnt arbores in ea regione, Yga Ywera dicta: hasce integras decorticant, à summo vsque ad imum, & vt cortex illaesus detrahatur, peculiari apparatu arbores cingunt.

Hinc cortices detractos in montes prope mare ferunt, & ignibus excalectos in vtraque extremitate multum incuruant, per medium ligna transversa religant, ne dilatentur, & scaphas ita conformant, quarum singulae vel triginta viros armatos bello inuicere sufficiant. Cortex hic pollicaris est crassitudinis, latus quatuor circiter pedes, longus vero quadraginta, alii etiam longiores sunt, alii breuiore.

Has illi scaphas summa agilitate impellunt, & quolibet locorum in iis vehuntur, si mare impetuofum est, subducunt eas in terram, donec serenitas redeat. Ultra duo miliaria in altum quidem non progrediuntur, sed secus littus pro libitu procul excurrunt.

CAPVT XXVI.

Causa cur hostes sese inuicem vorent.

On vrgente quidem fame, sed odiis acerbissimis inuicem flagrantes se mutuo deuorant: quando in aduersos pugnant, hinc inde se inclamant talibus: Dete immeraya schermiuramme heiwoe: Dij te male perdant, esca mihi nunc futura. De Kan-ge luca eypota Kurine; hoc ipso adhuc die caput tuum comminuam. sche innamme pepike reseagu: adsum vt eadem amicorum meorum nunc vlciscar in te. Yandeseo schemocken sera quora ossorime rire, &c. Caro tua hodie ante solis occasum mihi lautitias ad prunas tosta praebebit. Fit ergo ex mero odio naturali, vt mutuo in se tam sint crudeles.

CAPVT XXVII.

Quomodo consilia ineant, cum expeditionem in hostium terram suscipiunt.

Vm in hostes bella mouere statuunt, Duces conueniunt, ineuntque consilia, de instituenda & perficienda expeditione, consulta de hinc per tuguria passim edicunt, vt se bello parent, definiuntque tempus nominato cuiusdam arboris fructu, qui cum maturuerit, belli tempus adesse sciant: nec enim vllam

anni aut dierum distinctionem norunt. Præterea profectionem determinant piscis cuiusdam, qui illis Pratti dicitur, partus tempore, partus vero tempus ab illis Pirakaen vocatur: ad illud ergo tempus scaphas interim & sagittas adornant, & ficcatarum radicum farinã, quam V. Y. than vocant, in annonam. Tandem etiam Pagyos sacerdotes suos in consilium adhibent, & responsa de victoria petunt. Fit interim vt ad illorum nutum sententiam ferant, nihilominus mandant, vt somnia obseruent accurate, quæ de hostibus aliquid præfigurent. Vbi maior pars somniant hostium carnes assari, victoriam sibi pollicentur: sin seipfos ad ignem torreri viderint, malum omen agnoscunt, & propterea expeditionem differunt.

Quando somnia prospera apparuerint, per singula tuguria potiones conficiunt in copia, quibus se largiter ingurgitant, & cum idolis suis Tamaraka saltationes lætabundi celebrant: quisque suo supplicat, vt ipsius auxilio hostium aliquem in suam potestatem redigere possit. Hoc peracto, profectionem instituunt,

tuunt, vbi vero hostibus iam viciniore facti sunt, Duces singulis mandant sub eam noctem, quæ præcedit impressionem, vt somnia eius noctis fideliter recordentur.

Ipsemet aliquando cum illis militatum profectus, obseruauit, quod vbi hostium finibus appropinquassemus, dux belli per castra incedens, sub vesperam proxime præcedentem confictum, monuerit ne somnia ea nocte visa obliuiscerentur, & adolescentibus iniunxerit, vt orto sole feras venarentur, piscesque caperent. Postquam illa mandata exequuti sunt, Dux prædam ignibus decoqui curauit: & reliquis Regulis adesse imperauit. Illi parati ad Ducis castra venerunt, & humi in orbem cõfederunt, Dux dapes apponi illis imperauit; pransi somnia ordine exposuerunt, quæ satis commoda videri poterant, præ gaudio itaque choreas cum idolis ductitarunt.

Hostium habitacula noctu specularunt, & priusquam illucescat, ipsa aurora hostes vi adoriuntur. Si lethaliter fauciatum ceperint, euestigio illum obtruncant, & carnes tostas domum auhunt: incolumes viuos abducunt, & in domiciliis suis mactant. Horrendo clamore sublato hostes adoriuntur, terramque acriter pedibus feriunt, ac tubas ex cucurbitis constantes horribiliter inflant: funiculis omnes succincti sunt, quibus hostes captos vincire destinant, tum rubris pennis distinguuntur, vt à reliquis differant: in iaculando sunt agiles, & ignita tela in tecta hostilia dispergunt, vt incensa exurantur. Si qui eorum fauciantur, in promptu herbæ sunt vulnerariæ, quibus læsis medentur.

e

iones con-
maraka fal-
io hostium
onem insti-
tuunt,

De armis & telis Barbarorum.

Vtuntur arcubus & sagittis, quarum cuspides osseo probe acuto mucrone adalligato præmuniunt. Similia spicula ex dentibus piscium marinorum, Tiberaun nomine, fiunt. Præterea Bombacem cera illitam ad cuspides sagittarum religant, & igne addito spargunt: hæc illis ignita tela sunt.

Scuta adhæc in vsu habent ex arborum corticibus, & ferarum tergoribus: tum spinas defossas infigunt pavimento, quemadmodum nos ferreis muricibus vtimur.

Audiui

Exhausto potu postridie respirant, & capto tuguriolum in area cædi destinata extruunt, in quo ad sequentem vsque diem pernoctet custodibus accu-

rate tamen adhibitis: summo mane, antequam illucescat, denuo clauam fatalem cantionibus & saltationibus suis circumcirca lustrant, donec dies procedat. Nocte pulsa captum ex suo ergastulo protrahunt, & illud rursus demoluntur, areamque patentem & planam sternunt. Hinc Mussuranâ à collo capti soluant, & eam lumbis eius circumdant, stricte eam vtrinque ^{atque dextra;} stat medius ipse & impeditus. Extremitates Mussuranâ comprehensas astringunt complures. Hoc habitu ille aliquandiu consistit miser, cui scrupulos apponunt, quibus mulieres circumcursitantes, & deglutitionem minitantes, si velit, impetat. Illæ autem ipsæ coloribus pictæ, & in hoc ordinatæ sunt, ut & misero negotium facessant, & cum primum in partes dissectus fuerit, primarias quatuor promptecorripiant, & manu tenentes circum tuguria cursitent. Quo spectaculo illi affatim delectantur.

Audiui

Confectis ergo ceremoniis illis, ignem instruunt, ad duos passus à mancipio distantem, ut miser suum rogam intueri possit. Post accurrit mulier gestans clauam Iwara Pemme, nodulos plumeos sursum vergentes quatiens, exultans, & præ gaudio vocem attollens, vinctum prætercurfit, ut fatale lignum conspiciere nolens volens cogatur.

Dehinc ex viris quispiam clauam accipit, & coram capto consistens, præterdit eam, ut fixis oculis ad fastidium contueatur. Dum hæc fiunt, proceditis qui nomen ex cæde reportaturus est, comitatus quatuordecim, aut quindecim viris, & cinere asperso totum corpus fuscari, pergunt in eam aream, in qua captiuus est. Is vero qui ante illum cum claua constiterat, venienti eam offert. Accedit autem Regulus tabernaculi, clauam corripit, & nouo cædis auctori eam intra crura transmittit. Qui ritus honoris causa inter eos obseruatur. Post ex-

ceptor cædis clauam corripens inquit: En adsum tui vitam iam erepturus: quoniam & tui multos ex amicis meis obruncarunt, euoraruntq;. Huic respondet is

si numerus & horum multiplicationem excedat, cōiungunt aliquot personas, & pro multitudine digitorum in illis res notant & numerant.

CAPVT XXX.

De quibusdam animalibus, que fert ea Regio.

SVnt in ea regione Capreoli, quales nostri. Aprorum duo genera: alii enim nostris similes; alii cum porcellis vel nefrendibus conferri possunt. Nomen illorum est Teygasu Tattu: ægre admodum capiuntur decipulis, quibus Barbari in venatu vtuntur.

Cercopithecorum sunt illic tria illorum genera. Primum Key vocatur, quod ad nos perfertur. Alterum est Ackakey, quod cateruatim in arboribus salit, magnosq; per sylvas clamores edit. Tertium genus Pricki rufum est, barbatum more capri, mediocris canis magnitudinem habens.

CAPVT XXXI.

Figura animalculi Dattu.

EST quoddam illic genus animalculi Dattu vocatum, palmæ expansæ altitudine, lōgitudine pedali: toto corpore armatum præterquam in ventre: armatura cornea est, & iuncturis complicatur, instar nostrorum thoracum ferreorum. Rostrū prælongum habet & acuminatum, caudam etiam trahit satis prolixam. Circa rupes versatur, nutritur formicis. Carnem habet præpinguem, quam non raro appositam comedi.

CAPVT XXXII.

De fera Sarwoy.

EST & fera quædam Sarwoy, felis magnitudine, colore cinereo, interdum fulco, caudam etiam instar felis habet. Cum fœtum edit, enititur circiter sex proles. In aluo fissuram habet, ad dimidiæ spitamæ longitudinem, intra eam alia cutis subest. Nec enim aluus hiat aut fathiscit: in eo sinu sunt vbera: quocunque obambulat proles secum gestat intra sinum eum latitantes, & vtraque cute inuolutas. Aliquoties eadem ipse venatus sum, & catulos ex sinu ipsemet deprompsi.

Sunt præterea & multæ Tigrides, exitiosæ hominibus & magna damna inferentes. Sunt etiam Leopardi, & alia diuersa & insolita animalia, inter quæ

R

à manci-
r gestans
exultans,
um con-

ens, præ-
proceditis
indecim
n qua ca-
m offert.
ctori eam
Post exe-

urus: quo-
uic respon-
det is

Cattiuare dictum, amphibium, vescens iunceo quodam genere, in ripis aquarum dulcium nascente: si metus ipsum inuadit, fugit in aquas vsque ad imum: ouem magnitudine superat, caput leporino conforme est, crassius tamen & minus auritum: caudam obtusam & breuem habet, crura satis alta. Veloci etiam per terram cursu ex flumine alio in aliud fugit. Pilos subnigros & in pedibus tres digitos habet. Suillam sapit, si comedas. Sunt & lacertæ illic, amphibia, quæ palato non ingratae sunt.

CAPVT XXXIII.

De quodam Vermiculi genere, Barbaris Attun vocato, quod cum pulicibus nostris conferri potest.

Vermiculi pulicibus nostris minores apud illos nascuntur, Attun illis nomen est, ex sordibus humanis per tuguria proueniunt: illi se in cutem pedum humanorum abdunt, pruritu intra carnem excitato dum intro repunt, hinc paulatim carnes erodentes, subsidunt in imo antequam sentias malum. Si serius animaduuerteris subrepentes, nec mature exemeris, semen numerosum capitis lentibus simile cumulatim in carne prognerant, pisi magnitudine & forma acruos ponentes. Vbi præsenferis demum, & hosce syrones expurgaueris, relinquitur foramen in carne tam amplum, vt pisum recipere possit. Vidi ego cum primum cum Hispanis in eas oras deferrer, quod multis ex lociis meis pedes plane corrosi perirent ex hoc malo, dum negligenter primo, & principiis non obstarent.

CAPVT XXXIIII.

De Vespertilionibus quibusdam pedes & facies hominum noctu per somnum arrodentibus.

Enus Vespertilionum maius nostrate illic vagatur noctu, & tuguria inuolat, lectisternia illa retiformia, in quibus cubare solitum est, infestans; si non abiguntur, & homines sopitos fenserint, ad pedes aut facies aduolant, & buccella carnis mordicus euulsa abscedunt.

Dum versarer inter illos, sæpius mihi pedum digitos arrodebant, experrectus cruentos aspectabam. Barbarorum autem plerunque frontem appetebant.

CAP.

CAPVT XXXV.

De Apibus eius ora.

Tria genera apum illic proueniunt. Primum fere cum nostris conferri potest: alterum nigrum est, & muscarum magnitudine: tertium minus est, nec culices superat. Hæ omnes in arboribus exes mellificant. Ipse cum Barbaris sæpius mel de triplicis huius generis alueariis exemptum collegi: quod minimū vero earum genus confecerat, vt plurimum præstabat. Sed nec illæ aculeos habent tam acres atque nostræ. Vidi enim cum mella depromerent Barbari, apes confertim in illos irruentes, quas manibus vix de nuda cute remouere sufficerent. Adhæc ipse interfui eidem operi, sed primò adeo compungebar, vt ferre non possem, sed flumen petens, infidentes submergendo abigere cogerer: nec enim aliter à cute fugare eas villo modo poteram.

CAPVT XXXVI.

De auibus eius Regionis.

Miras aues illic est videre: aliæ Vwara Pirange, secundum mare escam quarætes, & in scopulis nidulantes, qui nō longe à terra absunt; gallinarum nostrarum magnitudine, rostro prælōgo, pedibus Ardeæ fere æqualibus, paulo tamen pressioribus.

Sunt aues eæ tali natura præditæ, vt plumæ, quæ pullis primo succrescūt, sint plumbei coloris, quæ adultis in fuscas mutantur, & tali habitu integrum annum obuersantur, tandem elapso anno vno, pennæ per totam auem mutantur in tantam rubedinem, vt quemuis rubrum colorem vincat, atque hæc in illis perdurat, nec mutatur deinceps. Pennæ autem eiusmodi sunt in magno precio apud Barbaros.

CAPVT XXXVII.

Descriptio arborum quarundam eius Regionis.

Barbari vocant quasdam arbores Iuni Pappceywa, illæ fructum ferunt à pomis nostris nō multum discrepantem, quem Barbari dentibus comminuere solent, & succum in vasculum exprimunt, hinc corpora sua eo varie pingunt. Cum primum cuti illinitur, nil nisi aqueum quiddam apparet, paulo post cutis tam atra euadit, quam si atramento scriptorio eam infecisses. Hic color in nonum diem permanet, nec euanescit citius, quantumuis corpora lymphis abluant.

*De Bombace siue Xylo, quomodo proueniat. De pipere item
Brasiliano, & quibusdam radicibus alyis, quas Barbari
magna cura plantare in usum victus quoti-
diani consueuerunt.*

Ylon in arbusculis nascitur tres fere cubitos altis, multos cir-
cumquaque ramusculos spargentibus. Quando in flore est,
nodulos seu capita multa efformat, quæ postquam maturue-
rit, aperta fatiscunt: lana ipsa conspicitur, tegens grana minu-
ta nigricantia, è quibus satis arbusculæ proueniunt: abundant
autem eiusmodi arbuſta capitibus illis.

Duo genera piperis istic sunt, alterum flauescens, alterum vero rubescens,
eodem fere modo ac forma succrescentia: dum viret Cynosbati habet magni-
tudinem; frutex per se humilis est, sesquicubitum altus, foliis exiguis, sed abun-
dans pipere, quod acriter in ore morderat: maturum decerpunt, & soli exposi-
tum siccant.

Est & tertium genus piperis, sed minoribus granulis, à prædictis non mul-
tum dissidens, quod similiter sub sole torretur. Sunt illi radices Iettiki dictæ, sa-
tis boni saporis, quas si plantare instituunt, conscindunt eas in minuta
frusta, quæ terrâ obruta radices agunt, & sarmenta in lupuli
modum late supra terræ superficiem spargunt,
& radices abunde producunt.

F I N I S.

JOAN-

JOANNES STADIVS PRECATVR
LECTORI SALVTEM PLVRIMAM.

MICE Lector causa itinerarii mei fuit, vt intelligeres, qua occasione ad terras & populos hosce feroces, & in eorūdem potestatem deuenirem, vt & patefieret, quam potenter ex horum tyrannide solius DEI nutu ac ope ereptus sim: ac vt omnibus innotesceret, DEVM omnipotentem etiam nostro saeculo sibi fideles inter Ethnicos & Barbaros miraculose defendere ac tutari, non minus, quam quauis aetate praterita. Tum vt pro beneficio hoc, DEO quisque gratias mecum agat, & in periculis firmiter in eū confidat. Dicit enim Dominus: Inuoca me in die tribulationis, & eripiam te, & praedicabis nomen meum.

Dicet quis, si omnia in acta referre & publicare velim quae per omnem aetatem expertus, & quorum praesens spectator fuerim, ingens volumen prodeat necesse sit. Huic ego quidem non refragabor, & si hic scopus mihi foret propositus, multa sane & alia haberem, quae literis mandare non erubescerem.

Sed hoc non mei est instituti, & abunde passim animum meum declaravi, quo hunc libellum publice proflare velim. Tametsi absq; hoc esset, omnes tamen Deo grati esse tenemur, pro paterna protectione, qua nos ab ineunte aetate in hunc vsque diem clementissime conseruat.

Nec me fugit argumentum huius libelli quibusdam absurdum videri, sed quis illorum stupori medebitur? Ego vero minime primus omnium in hasce oras delatus, nec postremus ex iisdem reuersus sum: sunt enim alii multi, qui eas navigationes emensi sint, terrasque illas atque populos probe perspexerint, qui sane non ludendo tantos labores exantlarunt, aut postmodum eosdem subibunt.

Quis vero nescit longe aliter esse affectum eum, qui morti iam vicinus praesens intuetur periculum, quam qui spectatori astat, aut ab alio factum narrari audit? Ad haec si omnibus in hostium manus deueniendum sit, qui Americam petunt, quis quaeso tandem id oneris subire audeat?

Hoc certo equidem affirmare ausim, multos probos & honestos viros in Castilia, Lusitania, Gallia, tum Antuerpiae, qui Americam perlustrarunt, mihi testimonium perhibere, de fide & sinceritate narrationis ac historiae meae. Si qui sunt quos haec incognita latent, illos ego productis testibus conuincere non grauabor.

Prima mea nauigatio in Americam facta est in naue Lusitanica, cuius Capitaneus Pintiadus erat. Comites tū habebam duos praeterea Germanos, Henricum Brandt Bremensem, & Ioannem à Bruckhausen.

Secunda instituebatur ex Hispali Hispaniæ in Prouinciam Rio de Platta, quæ in America est: Capitaneus eius Classis erat Don Diego de Senabria, nec præter me quisquam alius erat in eo itinere natione Germanus. Traducto tandem biennio inter varia pericula & labores mari terraque exantlatos, naufragium passi sumus prope insulam S. Vincentii, quæ non procul à cõtinenti Brasiliæ Regionis abest, & à Portugallensibus occupatur. Illic offendi egregii Poetæ Eobani Hessli filium, qui perhumaniter equidem me excepit. Præter hunc Mercatorum quorundam Antuerpianorum, quorum cognomen dic Schätzel Curatorem negociorum, Petrum Rosselium: vterque horum testari possunt aduentum meum, & captiuitatem in quam incideram.

Nautæ illi præterea, qui me captum à Barbaris redemerunt, ex Normandia Galliæ Prouincia aduenerant, cuius naus, Wattavilla dictæ, Capitaneus erat Wilhelmus de Moner; Nauclerus vero Franciscus des Champs, ex Horsfeur oriundus, eius popularis erat Perottus, qui interpretis vices obibat. His mihi subuenientibus, in Galliam reductus sum, (qui vtinam æternam à Deo mercedem pro hoc beneficio omnes referant.) Adhæc illi ipsi auxiliati sunt mihi in impetrandis salui conductus literis; vestitum etiam & viaticum benigniter egenti suppeditantes. Hi minime sane inficias ibunt, vbinam gentium me exceperint.

Post Diepam linquens, naue Londinum Angliæ aduectus sum, illic mercatorum ministri per nautam, qui me aduexerant, de statu meo certiores redditi, & conuiuio me excipientes honorarium ac viaticum mihi dederunt. Hinc soluens in Germaniam ventis tandem delatus sum: Antuerpiæ ingredior ædes, quas Aquigranenses cognominant, conuenio mercatorem Casparum Schetum, cuius ex parte erat curator ille negociorum in S. Vincentio Petrus Rosselius, nuncio illi de naue Curatoris sui à Gallis hostiliter adorta in portu Rio de Ienero, & de Gallis ab ea depulsis: donauit me ille duobus aureis ducatis in viaticum, pro quo honorario Deus retributor bonorum ipsi gratiam referat.

Si cui ergo adolescentum hæc mea scripta & testimonia non satisfaciunt, is vt hunc scrupulum animo eximat, diuino implorato auxilio, iter hoc bonis auiibus ingrediatur: siquidem indicia ipsi satis manifesta in hoc scripto præbui, quæ tuto inuestigare possit. Cui enim **DEVS** præsto erit, vel totus orbis non erit inuius.

*Soli Deo sit Maximo,
Honor, Decus, Laus, Gloria,
Per seculorum secula.*

A M E N.